PROTI ZLORABI.SI

PREVENTIVNA DELAVNICA O SPOLNIH ZLORABAH IN TELESNI INTEGRITETI ZA DRUGO TRIADO OŠ:

MOJE TELO IN MOJE MEJE

Avtorica: Tea Vuga, mag. soc. del.
Izdajatelj: Lunina vila, so. p.
Kraj in datum: Ljubljana, oktober 2026

OSNOVNI PODATKI

Trajanje: 45 minut (1 šolska ura)
Skupina: Cel razred
Izvajalec: Predstavnik šolske strokovne službe ali razrednik po posvetu s strokovno službo; po možnosti dva izvajalca*
Osrednje teme: Telesna integriteta in osebne meje, spolna nedotakljivost.
Pripomočki: PPT, listki v barvah za vsakega učenca (rdeča, rumena, zelena), list z obrisom telesa (v prilogi), volna

SPLOŠEN CILJ:

Učenec okrepi zavedanje o telesni integriteti, osebnih mejah, pravici do varnosti in možnostih iskanja pomoči.

**Zaradi preglednosti uporabljamo moško slovnično obliko (izvajalec, razrednik); označuje osebe vseh spolov.*

Avtorske pravice: Gradivo je dovoljeno brezplačno uporabljati izključno za nekomercialne izobraževalne namene. Dovoljena je njegova reprodukcija v celoti, v fizični ali elektronski obliki, ter brezplačno distribuiranje in javno objavljanje celotnega gradiva, tudi na spletnih straneh in družbenih omrežjih.
Vsebine gradiva je dovoljeno uporabljati pri izvedbi delavnice, vključno z njihovim javnim izvajanjem, predvajanjem, prikazovanjem in javnim prenašanjem, pod pogojem, da gre za nekomercialno oziroma negospodarsko uporabo. Tega torej ni dovoljeno uporabljati za prodajo, trženje, oglaševanje, promocijske namene, oddajanje v najem ali druge oblike komercialne oziroma gospodarske dejavnosti.
Pri reproduciranju, distribuiranju in javnem objavljanju mora gradivo ostati celovito in nespremenjeno. Posameznih delov ni dovoljeno samostojno objavljati, distribuirati ali vključevati v druga avtorska dela. Brez predhodnega dovoljenja imetnika pravic niso dovoljeni predelava, spreminjanje ali drugo poseganje v gradivo.

Projekt Protizlorabi.si nastaja pod okriljem Lunine vile in je sofinanciran s strani Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport kot projekt socialne ekonomije.

KDO NAJ IZVAJA DELAVNICO

Delavnica je namenjena izvajanju predstavnikov šolske strokovne (svetovalne) službe ali razrednikov po predhodnem posvetu s strokovno službo.
Razlog za to je občutljivost teme. Med uro ali po njej lahko učenec razkrije lastno izkušnjo ali izkušnjo bližnjega, na kar se je potrebno ustrezno odzvati. Izvajalec zato mora poznati šolski protokol, znati odgovoriti brez obsojanja in imeti ob sebi nekoga, ki lahko takoj ukrepa.

Predstavnik šolske strokovne službe

Delavnico lahko izvede samostojno. Pozna protokol ob razkritju in pristojne službe, zato lahko ob razkritju takoj ukrepa. Priporočamo, da o izvedbi obvesti razrednika, ki lahko učence podpre tudi po uri.

Razrednik po posvetu s strokovno službo

Delavnico izvede po posvetu (glej okvir spodaj). Učence dobro pozna, kar pomaga pri zaupanju. Učencem naj jasno pove, da je ura prostor za pogovor in ne za ocenjevanje. Med uro ali takoj po njej naj bo dosegljiv svetovalni delavec, po možnosti prisoten kot drugi izvajalec.

POSVET RAZREDNIKA S STROKOVNO SLUŽBO (PRED DELAVNICO)

- Skupaj preglejta cilje, zgodbe in potek ure.
- Preverita, ali je v razredu znan incident ali so učenci, ki bi lahko potrebovali dodatno podporo. Po potrebi delavnico prilagodita ali odložita.
- Pregledata uradni protokol ob razkritju zlorabe.
- Dogovorita, kdo je med uro in po njej na voljo ter kje.
- Razrednik prebere poglavje Uporabne informacije za izvajalca in se pripravi na vprašanja učencev.
- Dogovorita morebitno obvestilo staršem.

SKRB ZA IZVAJALCA

Tema se lahko dotakne tudi izvajalca. Kdor ima lastno izkušnjo nasilja ali se ob temi ne počuti varno, naj o tem spregovori s svetovalno službo in po potrebi delavnice ne izvaja. Po uri je smiseln kratek pogovor z drugim izvajalcem ali sodelavcem.

Projekt Protizlorabi.si nastaja pod okriljem Lunine vile in je sofinanciran s strani Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport kot projekt socialne ekonomije.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA VODENJE

- Ura naj bo pogovor in ne predavanje: izvajalec več sprašuje, kot pojasnjuje, učenci pa do ugotovitev pridejo sami. Ne strašimo, ne moraliziramo in ne sramotimo, jezik pa prilagodimo starosti otrok.
- Poudarjamo, da je odgovornost vedno na strani osebe, ki izsiljuje ali zlorabi zaupanje.
- Delamo z izmišljenimi osebami in nikogar ne sprašujemo po lastnih izkušnjah. Posmehljive opazke in stereotipe ustavimo.
- Na začetku opozorimo, da je tema lahko težka, povemo, kje lahko učenci poiščejo pomoč, in jim dovolimo kratek umik. Popolnega molka ne obljubljamo, saj bomo ob nevarnosti informacijo posredovali naprej, da bi lahko odrasli pomagali.
- Če je mogoče, uro izvajata dva strokovna delavca, da lahko eden v primeru razkritja zapusti prostor z učencem.

DOGOVOR RAZREDA

Učence povabimo, da sami predlagajo dogovore za uro, po potrebi pa dodamo manjkajoče:

- Vsak ima pravico do svojega mnenja. Vprašanj in odgovorov drugih ne zasmehujemo.
- Govori eden, ostali poslušamo.
- Zgodbe iz resničnega življenja pripovedujemo brez imen, na primer kot »nekdo, ki ga poznam«.
- Kadar nam je pogovor pretežak, lahko za kratek čas zapustimo dejavnost. Po uri se lahko obrnemo na izvajalca ali na svetovalno službo; izvajalec pove, kje jo najdemo.

Projekt Protizlorabi.si nastaja pod okriljem Lunine vile in je sofinanciran s strani Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport kot projekt socialne ekonomije.

ZGRADBA DELAVNICE

DEL	METODA	ČAS
Uvod, dogovor razreda in skrb zase	Pogovor	5 min
Primerni in neprimerni dotiki	Krog, dvig rok	15 min
Individualna vaja: telesne meje	Vizualna prezentacija	5-10 min
Moj osebni prostor	Delo v skupini, razprava	10-15 min
Zaključni krog	Ustna refleksija	5 min

UVOD, DOGOVOR RAZREDA IN SKRB ZASE (5 MIN)

Vodja:

- Učence povabi, da sedejo v krog.
- Predstavi temo: »Danes se bomo pogovarjali o nečem drugačnem. Govorili bomo o telesnih mejah, telesni integriteti in spoznali meje svojega osebnega prostora.«
- Pove: »Tema je lahko za koga težka in neprijetna. Kogar kaj vznemiri, lahko za nekaj minut izstopi, po uri pa se lahko pogovori z menoj ali v svetovalni službi, ki jo najde...«
- Spomni na osnovna pravila za varno in spoštljivo sodelovanje: »Poslušamo drug drugega, spoštujemo različna mnenja in izkušenj drugih ne komentiramo ali presojamo.«

PRIMERNI IN NEPRIMERNI DOTIKI (15 MIN)

Materiali: Lističi v zeleni, rdeči in rumeni, 1 na barvo za vsakega

Vodja:

- vpraša učence, da podelijo svoje asociacije ob besedni zvezi "telesne meje" (na kaj jih spominjajo, s čim so povezane, jih ima vsak, so za vsakega enake?)
- učencem razdeli lističe v treh barvah: zelena = to je OK, rumena = nisem prepričan_a, rdeča = meje so prekoračene, ter pove, da bodo ob naslednjih trditvah v zrak dvignili listič, ki predstavlja njihovo mnenje glede trditve o osebnih mejah: kaj je OK, kaj jim ni OK

Projekt Protizlorabi.si nastaja pod okriljem Lunine vile in je sofinanciran s strani Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport kot projekt socialne ekonomije.

- bere trditve vsako posebej, otroci dvigujejo lističe, po vsaki kratka refleksija:
  - Prijatelj te želi objeti, ti pa danes tega ne želiš.
  - Nekdo te sili, da ga poljubiš
  - Mlajši bratec te med igro žgečka, čeprav mu poveš, naj neha.
  - V gneči na avtobusu se nekdo stisne ob tebe.
  - Stric te sili, da sediš na njegovem kolenu.
  - Učitelj ti pomaga vstati, ko padeš.
  - Nekdo nadaljuje z dotikanjem, čeprav se umikaš in kažeš, da ti ni prijetno.
  - Nekdo tvojo fotografijo brez dovoljenja pošlje drugim.
- pove: »Tvoje telo je le tvoje. Imaš pravico do svojih meja in do tega, da rečeš ne. Če nekdo tvoje meje prestopi, lahko poiščeš pomoč.«

INDIVIDUALNA VAJA: TELESNE MEJE (5-10 MIN)

Materiali: 1 list z obrisom telesa za vsakega učenca (v PDF), barvice

Vodja:

- razdeli liste z obrisom telesa, in naroči učencem, da z zeleno pobarvajo dele telesa, kjer je dotik druge osebe zanje običajno v redu, z rumeno dele, kjer je odvisno od osebe in situacije, z rdečo pa dele, kjer ne želijo, da se jih kdorkoli dotakne;
- poudari, da je ta naloga samostojna in da vsak vajo izvaja zase. Lahko se zgodi, da bo veliko različnih končnih izdelkov, saj smo si različni in svoje meje drugače dojemamo;
- vsak obris učenec zadrži zase, po želji pa lahko podeli s sosedom.

MOJ OSEBNI PROSTOR! (10-15 MIN)

Material: Kolut(i) volne

Vodja:

- skupino razdeli na polovico. Vsakemu poda 3m vrvice in pove, naj vsak z njo označi območje svojega osebnega prostora, znotraj katerega drugi ne smejo brez povabila.
- demonstrira: položi vrvico na tla okrog sebe in sede na sredino. Povabi učenca, da pride do nje in jo vpraša "Ali lahko stopim v tvoj osebni prostor?": Vodja nato odgovori "ja", ali "ne". Če vodja reče ne, se učenec zahvali in odide, v nasprotnem primeru pa se ji lahko za kratek čas pridruži.
- usmeri polovico učencev, da določijo svoje osebne prostore, druga polovica pa te osebe obišče in sprašuje, nato vloge zamenjajo.
- povabi v kratko refleksijo, kaj so opazili tekom vaje, učenci prosto delijo.

Projekt Protizlorabi.si nastaja pod okriljem Lunine vile in je sofinanciran s strani Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport kot projekt socialne ekonomije.

ZAKLJUČNI KROG (5 MIN)

Vodja:

- pove, da je prav, da se naše osebne meje spoštujejo. Ko pa so te kršene in nam je ob tem neprijetno, se lahko za pomoč obrnemo na odraslo osebo, kot je šolska svetovalna delavka, Tom telefon ali druga zaupna oseba. Vedno se lahko obrnejo tudi na razredničarko ali drugo učiteljico na šoli.
- vpraša: "Kaj je ena stvar, katero si boš zapomnil_a iz današnje delavnice?" Učenci v krogu, ki želijo, odgovorijo.

Priloga 1: Povratna informacija izvajalca za Lunino vilo

Ker so delavnice pripravljene prav za vas, nas še posebej zanima, kako ste se znašli z njihovo izvedbo. Za namen izboljšave gradiva bomo za vašo povratno informacijo še posebej hvaležni. Po izbiri lahko odgovorite na eno ali več navedenih vprašanj, odgovore pa nam pošljete na info@luninavila.si.

- Kateri del ure je deloval najbolje in zakaj?
- Kje je zmanjkalo časa ali so bili učenci zmedeni?
- Ali so se pojavila vprašanja ali stiske, ki jih je treba predati svetovalni službi?
- Kaj bi spremenili pri naslednji izvedbi?

Projekt Protizlorabi.si nastaja pod okriljem Lunine vile in je sofinanciran s strani Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport kot projekt socialne ekonomije.

UPORABNE TEORETIČNE INFORMACIJE ZA IZVAJALCA

Razširjenost

- Slovenska raziskava (Mrkun, 2020, za Svet Evrope) je ugotovila, da je skoraj vsak peti respondent (18 %) do 18. leta doživel vsaj eno obliko spolne zlorabe. Najpogostejša sta bila neprimerno dotikanje in razkazovanje (po 10 %).
- Storilec je običajno oseba, ki jo otrok pozna. Pri deklicah je največji delež iz družine in sorodstva, četrtina do tretjina primerov pa gre na račun sosedov. Pri fantih je delež sosedov še višji.

Pravni vidik v Sloveniji

- **Pridobivanje oseb, mlajših od 15 let, za spolne namene (173.a člen KZ-1):** obravnava nagovarjanje otroka prek informacijskih ali komunikacijskih tehnologij za srečanje z namenom spolnega dejanja ali izdelave seksualnega gradiva, kadar nagovarjanju sledijo konkretna dejanja za uresničitev srečanja.
- **Spolni napad na osebo, mlajšo od 15 let (173. člen KZ-1):** obravnava spolna dejanja z otrokom, mlajšim od 15 let, vključno z dotiki spolne narave in drugimi dejanji, ki posegajo v njegovo spolno nedotakljivost. Posebej opredeljuje primere uporabe sile ali grožnje ter zlorabe položaja zaupanja, na primer s strani osebe, ki otroka vzgaja, varuje ali zanj skrbi. Četrti odstavek zajema tudi drugačno poseganje v spolno nedotakljivost otroka.
- **Kazenska odgovornost:** otroci, mlajši od 14 let, kazensko ne odgovarjajo. Vseeno pa imajo njihova dejanja posledice na drugih ravneh (obveščanje staršev, šola, CSD).
- **Obveznosti šole:** ob sumu zlorabe šola ravna po protokolu za ravnanje ob zaznavi in obravnavi spolnega nasilja in spolnega nadlegovanja v VIZ, dostopnem tu: https://www.protizlorabi.si/protokol-za-pedagoske-delavce/

Projekt Protizlorabi.si nastaja pod okriljem Lunine vile in je sofinanciran s strani Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport kot projekt socialne ekonomije.

KO SE UČENEC IZPOVE

1. Poslušamo

Prisluhni mirno in brez prekinjanja. Pokaži, da zaupanje ceniš; ne presojaj in ne zmanjšuj stiske.

2. Razbremenimo krivde

Povej, da krivda ni njegova. Take stvari se ne bi smele dogajati.

3. Ne raziskujemo

Zastavi le vprašanja, ki so nujna za nadaljnje ukrepanje (kaj se je zgodilo, ali je vsebina že objavljena, ali je učenec trenutno varen). Ne sprašuj »zakaj« in ne prosi, naj ti pokaže vsebino.

4. Povemo, da moramo ukrepati

Pojasni, da molka ne moreš obljubiti, in povej, koga boš obvestil in zakaj. Ravnaj po šolskem protokolu in takoj vključi svetovalno službo. Poskrbi, da učenec ni sam, in dogovorita se o naslednjem koraku.

Več info: https://www.protizlorabi.si/otrok-se-mi-je-izpovedal/

VIRI POMOČI

TOM telefon
Pogovor za otroke in mladostnike, brezplačno in anonimno

116 111

e-tom.si

Spletno oko
Anonimna prijava posnetkov spolne zlorabe, pomoč pri odstranjevanju posnetkov

spletno-oko.si

Društvo Združenje za moč
Podpora osebam, ki so doživele spolno nasilje

080 28 80,
041 204 949 (LJ)

ProtiZlorabi.si
Portal z informacijami o spolnih zlorabah otrok in mladostnikov

protizlorabi.si

Šolska svetovalna služba
Pogovor in pomoč na šoli

SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja
Svetovanje in podpora, tudi prek klepetalnice

080 11 55 (dostopen 24/7)

Policija
Prijava kaznivega dejanja; v neposredni nevarnosti 112

113

policija.si

TakeItDown
Preprečevanje širjenja in pomoč pri odstranjevanju eksplicitnih, golih ali delno golih intimnih posnetkov mladoletnih oseb

takeitdown.ncmec.org/sl/

Help4u
Platforma za hitre nasvete za mlade v primeru digitalnega spolnega nasilja

help4u-project.eu

Projekt Protizlorabi.si nastaja pod okriljem Lunine vile in je sofinanciran s strani Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport kot projekt socialne ekonomije.

LITERATURA

- Ženska soba. (b. d.). *SNEP 2 – Junior: 6. razred – Konvencija o pravima djeteta i seksualno nasilje u obitelji*. https://snep2junior.zenskasoba.hr/6-razred/
- Romeo-Biedma, F. J., & Horno, P. (2020). *Kiko in Roka: Priročnik za strokovne delavke in delavce: Zaščitniške učiteljice in učitelji, zaščiteni otroci: Izobraževanje v vrtcih za preprečevanje spolne zlorabe otrok*. Svet Evrope. https://rm.coe.int/kiko-and-the-hand-tot-manual-slovenian/1680a3f71f
- United Nations. (1989). *Convention on the Rights of the Child*. https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child
- Council of Europe. (2007). *Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse (CETS No. 201)*. https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=201
- Inštitut za psihološko svetovanje in izobraževalno razvojne projekte. (b. d.). *Program NEON – Varni brez nasilja: Celostni program primarne preventive nasilja nad vrstniki in spolnega nasilja na škodo otrok in mladostnikov*. https://www.programneon.eu/gradiva-neon/
- *ProtiZlorabi.si*. (b. d.). https://www.protizlorabi.si/

Projekt Protizlorabi.si nastaja pod okriljem Lunine vile in je sofinanciran s strani Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport kot projekt socialne ekonomije.